

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У ПРОЦЕСІ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

Савченко Л.О., Зенькович Ю.О.

Криворізький державний педагогічний університет

Анотація. У статті розкриті проблеми формування у студентів педагогічної вищої школи ціннісних орієнтацій засобами образотворчого мистецтва.
Ключові слова. ціннісні орієнтації.

Аннотация. Савченко Л.А., Зенькович Ю.А. Формирование ценностных ориентаций студентов педагогических высших учебных заведений в процессе изобразительной деятельности. В статье раскрыто проблему формирования у студентов педагогической высшей школы ценностных ориентаций способом изучения изобразительного искусства.
Ключевые слова: ценностные ориентации.

Annotation. Savchenko L.O., Zenkovich Y.A. Formation of valuable orientations of students of pedagogical higher educational institutions during graphic activity. In article it is opened a problem of formation at students of the pedagogical higher school of valuable orientations by way of studying of the fine arts.
Key words. value orientations.

Постановка проблеми. Складний етап розвитку суспільства, на якому перебуває Україна, спричиняє глибокі соціокультурні перетворення та зміни, особливо у сфері духовного відродження української нації. Духовність, культура все більше пронизують значущі події суспільного життя. У свідомості людей формується нова загальна спрямованість на ідею взаєморозуміння, спілкування, естетично-художнього осягнення оточуючого світу. За таких умов постає завдання виховання розвиненої особистості, здатної до освоєння, успадкування та подальшого розвитку загальнолюдських духовних надбань. Цей процес має бути постійним і пов'язаним із спеціальною педагогічною діяльністю, зорієнтованою на залучення підростаючого покоління до скарбниці національної та всесвітньої художньої культури.

Державна національна програма „Освіта” („Україна ХХІ століття”) одним із першорядних завдань визначила необхідність докорінного реформування всієї системи освіти, яка б забезпечила формування інтелектуального і культурного потенціалу особистості як найвищої цінності нації. Програмою визначено основний напрям поступу вітчизняної освіти – створення умов для підготовки нової генерації педагогічних кадрів, здатних на

практиці впроваджувати у життя особистісно орієнтовану систему навчання і виховання на засадах гуманістичної педагогіки, підвищення їх професіоналізму і майстерності.

У Національній доктрині розвитку освіти констатується, що освіта у нашій державі має ґрунтуватися насамперед на культурно-історичних цінностях українського народу, його традиціях і духовності.

Водночас державна програма „Вчитель”, утверджуючи українську національну ідею, що спрямовується на формування національних цінностей, наголошує на оволодінні особистістю досягненнями світової культури, вихованні поваги до народів світу. Культурологічний напрям у сучасній педагогіці стає домінуючим, а художня культура виступає важливим фактором становлення особистості. З огляду на вимоги життя, у середніх загальноосвітніх навчальних закладах все більше впроваджуються у навчальний процес предмети художньо-естетичного циклу.

Саме від учителя художньої культури, його професійної діяльності залежить оновлення сучасної освіти. Існує пряма залежність якості загальної середньої освіти від фахової підготовки вчителя та формування ціннісних орієнтацій молоді, як однієї з найважливіших проблем вищої школи.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Положення про те, що художня культура є елементом соціокультурної практики, у центрі якої перебуває мистецтво, розглядали Т.Адорно, В.Гаузенштейн, А.Моль, Т.Монро, Г.Спенсер, С.Тейлер, З.Файбург, Й.Хейзинга, З.Хелус, О.Шпенглер та інші. Дослідники наголошують, що серед соціальних цінностей найбільші можливості впливу на формування духовно багатой особистості, здатної до творчої діяльності, має мистецтво загалом та його різні види, серед яких передусім виділяють образотворче мистецтво як унікального та синтетичного виду людської діяльності, який органічно поєднує в собі художнє слово, дію, пластику, танець, музику, живопис, літературу.

Формулювання цілей статті. Мета цієї статі є розкриття ключових аспектів формування ціннісних орієнтацій студентської молоді при вивченні образотворчого мистецтва.

Отримані результати. Аналіз наукової літератури показав, що цінність як аксіологічна категорія має багаторівневу структуру.

Загальним, об'єднуючим є той факт, що цінності відображають світ людини, його культуру. Цінності можуть існувати як суб'єктивні, що відображаються у свідомості людини. Діалектика даної аксіологічної категорії показує, що в історії розвитку суспільства вищою цінністю стає людина як особистість, як самоціль суспільного розвитку.

Діяльнісний аспект цінностей отримав розвиток у розробці поняття „ціннісні орієнтації”, яке також не має єдиного визначення.

Нерідко ціннісні орієнтації визначаються як важливий елемент внутрішньої структури особистості, закріпленій життєвим досвідом індивіда, всією сукупністю його хвилювань і розрізняючи значуще, суттєве для даної людини від незначущого, несуттєвого [1].

Ціннісні орієнтації, що складають вищий рівень диспозиційної структури особистості, інтерпретуються соціологами (А.Здравомисловим, В.Хмелько, В.Ядовим) як орієнтації на цілі життєдіяльності та засоби їх досягнення.

На загально психологічному рівні ціннісні орієнтації розглядаються як вид ціннісних відношень, які виникають як первинне уподобання індивідуумом будь-яких цінностей [2]. Ряд дослідників намагаються визначити ціннісні орієнтації через ідеали, спрямування, цілі (Б.Ананьєв, В.Анненков, Е.Соколов).

Аналіз проведених дослідів показав, що заняття з образотворчого мистецтва для багатьох студентів є цікавими, в той же час 11 % опитуваних не виявили свого інтересу як до рисунку, так і до живопису. Студентам не подобаються заняття на яких викладачі, не розповідають про художників, які малювали тим чи іншим стилем. Звідси виходить, що викладачі ігнорують такий аспект, як виховання духовних надбань, цінностей мистецтва, такими засобами: розповіді, бесіди, проблемні питання та ситуації, які розглядають

ціннісні орієнтації тієї чи іншої історичної епохи. Студенти потребують стимулювання при вирішенні завдань з використанням різних завдань з образотворчого мистецтва. Повільно включаючись у роботу, вони не достатньо активні на заняттях.

Зібрані дані свідчать про те, що існують проблеми у процесі вивчення рисунку та живопису, з метою виявлення яких нами були проведені бесіди й анкетування викладачів образотворчого мистецтва.

Отримані дані свідчать про те, що викладачі образотворчого мистецтва, дуже мало (всього 45% часу), приділяють ігровим ситуаціям, проблемним питанням, діловим іграм, активним формам навчання. Насторожує той факт, що проблемним завданням приділяється теж мало (37%) уваги при вивченні різних напрямків (жанрів) образотворчого мистецтва. Лише роботі з мертвою натурою приділяється належний час 38%. Це може призвести до виникнення різних труднощів при виконанні практичних завдань з образотворчого мистецтва та низькому рівню пізнавальної активності до предмету та в цілому до образотворчого мистецтва на перших етапах навчання як показує аналіз малюнків, анкетування, опитування та спостереження.

Виникає проблема перегляду та змін програм зі спеціальності, а як наслідок, створення підручників з образотворчого мистецтва, які містили б творчі завдання.

При визначенні змісту дослідної роботи ми виходимо з припущення, що підвищення рівня сформованості ціннісних орієнтацій студентської молоді та пізнавальної активності здійснюється шляхом використання особистісного підходу на заняттях з образотворчого мистецтва, що в свою чергу впливатиме на підвищення інтересу, активності та творчих здібностей студентів до малювання.

Під час дослідно - експериментальної роботи слід звернути увагу на дотримання умов в організації здійснення особистісного підходу до студентів:

- створення ситуації успіху;
- врахування особистісних можливостей кожного;

- доброзичлива атмосфера в колективі;
- індивідуальні завдання, різні методи і форми навчання.

В ході експерименту ми намагалися вирішити такі завдання:

- підвищити рівень пізнавальну активність студентів;
- підвищити рівень якості знань студентів;
- розвивати інтерес до занять з образотворчого мистецтва;
- сформувати ціннісні орієнтації молоді.

Ми запропонували різноманітні завдання: проблемні ситуації, доповіді, виступи з теми занять, завдання з аналізом історичних подій минулого, аналіз художніх творів, малювання за уявою, захист малюнків, виставки робіт, виготовлення власних журналів з історії мистецтв та історії педагогіки.

Для визначення результативності дослідної роботи ми скористувалися аналізом творчих робіт студентів, контрольною роботою, що визначала рівень володіння техніками малювання, усним опитуванням та анкетуванням.

Після проведення експерименту ми провели виставку робіт, що перевіряла рівень знань студентів з образотворчого мистецтва. Порівняно з констатуючим експериментом ми отримали кращі дані, що підтвердило ефективність проведеного експерименту. Аналізуючи роботи, стало помітно, що у студентів помітно покращились показники рівня сформованості ціннісних орієнтацій. Про зріст сформованості ціннісних орієнтацій молоді свідчать результати спостережень над студентами, опитування та анкетування їх. Отримані дані занесені в таблицю.

Таблиця

Динаміка зростання сформованості ціннісних орієнтацій (%).

<i>Критерії</i>	<i>Показники</i>	<i>До експерименту</i>	<i>Після експерименту</i>
Мотиваційний	Усвідомлення значущості загальнолюдських цінностей	30	41
Діяльнісний	Потреба розвивати свої загальнолюдські	40	45

	якості та усвідомлювати їх		
Оцінний	Уміння оцінювати соціальне бачення ситуацій	30	46
Середній показник %		36	44

З таблиці видно, що рівень сформованості ціннісних орієнтацій та загальнолюдських цінностей студентів підвищився з 36% до 44%. Студенти стали більш терплячими, щирими, гуманними. Відповіді на заняттях стали більш розширеними, вагомими. У більшості учнів виник інтерес до читання. Дані досліджень свідчать про те, що введення в навчальний процес ситуацій, які розкривають поняття „добро-зло”, „справедливість – ганьба”, „любов – ненависть” - сприяють зросту загальнолюдських цінностей студентів, допомогли підвищити пізнавальну активність молоді.

Висновки. Експеримент показав, що використання різноманітних ситуацій, нетрадиційних форм навчання якісно підвищує рівень знань студентів. Крім того, підвищується мотиваційна частина занять. Також у більшості студентів з'явилась тенденція зростання ціннісних орієнтацій та загальнолюдських цінностей. Після відвідування занять студенти показали глибоке розуміння життєвих цінностей та моральних норм суспільства, рівень розвитку таких людських цінностей як любов, справедливість, самопожертва, людяність.

Перспективу своєї подальшої роботи ми вбачаємо у тому, щоб розглянути формування ціннісних орієнтацій на заняттях з декоративно-прикладного мистецтва.

Література

1. Алексеева В.Г. Ценностные ориентации личности и проблема их формирования. // Советская педагогика. - 1981. - №8. - С.61-69
2. Бакширов В.С. Ценностное сознание и активизация человеческого фактора. - Харьков, 1988. - 177 с.
3. Бадюк С.С. Професійно – педагогічні цінності як психолого-педагогічна основа процесу становлення майбутнього вчителя початкових класів. // Рідна школа. - 36. - 2002. - С.14-15.
4. Богун А.М. Духовні цінності в контексті сучасної парадигми виховання. // Виховання і культура. 2001. - 31. - С. 3-8.
5. Бурков В.В. Как сохранить общечеловеческие ценности?. - Л.: Знание, 1990. - 16 с.
6. Волкова Н. Педагогіка. - К.: Академія, 2001. - 576 с.